

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

«Təsdiq edirəm»:
Tədris məsələləri üzrə prorektor vəzifəsini
icra edən: dos.Z.Məmmədov
" 12 " 09 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: **050107**- İbtidai sinif müəllimliyi
Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil
Kafedra: İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/f. Nitq inkişafı üzrə işin metodikası. Fənn üzrə proqram LDU Elmi-metodik şurasının 18.XI.2015-ci il tarixli iclasının qərarı ilə (protokol №) təsdiq edilmişdir.

Kodu: IPFS-B 09

Tədris ili: III(2025-2026), Semestr: V

Tədris yükü: cəmi: 180 saat. Auditoriya saati - 60 (30 saat müh., 30 saat sem.)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya №: 306

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: Müəllim: Feyziyeva Ruxsara Mirzə qızı, fil.ü.fəl.dok., dos. Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, H.Abdullayev 22, 2 saylı korpus

Məsləhət saati: V gün, saat 15.00.

E-mail ünvanı: feyziyeva@yahoo.com

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas ədəbiyyat

- 1.A. Abdullayev və Y.Kərimov "Orta məktəbdə Ana dilinin tədrisi metodikası" Bakı, Maarif, 2015
- 2.Y. Kərimov "Ana dilinin tədrisi metodikası" Bakı, 2003
- 3.H.Baliyev "Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası" Bakı, Maarif, 1996
- 4.A.Rəhimov "Ana dilinin tədrisi metodikası" Bakı, Maarif, 1997
- 5.İ.Bayramov "Azərbaycan dili tədrisinin elmi-metodik əsasları" Bakı, Maarif, 1996
- 6.Azərbaycan Respublikası Umumtəhsil məktəbləri üçün ana dili kurikulumu (I-IV siniflər).

Əlavə ədəbiyyat

- 7.Nəbiyeva Ş. "Ana dili tədrisinin aktual problemləri" Bakı, ADPU, 2010
8. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİ ÜÇÜN AZƏRBAYCAN DİLİ ÜZRƏ TƏHSİL PROQRAMI (KURİKULUMU) (I - XI siniflər)
- 9.Aslanov M. İfade yazı mətnləri. Bakı, 1974.
10. Kurikulum, jurnalı, I-IV saylar
- 11.Z.Veysova. Fəal / interaktiv təlim.
12. Azərbaycan dili, Umumtəhsil məktəblərinin I-IV sinifləri üçün dərslik, 2013-2017.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa bir fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: İbtidai siniflərdə Azərbaycan dili tədrisinin nəticəsi şagirdlərin öz fikrini müstəqil və rəhbərli verə bilən bacarığına necə yiyələnmələri ilə ölçülür. Rəhbərli nitq dedikdə şagirdlərin öz bilik və yaş səviyyəsinə uyğun olaraq xarici aləmi düzgün qavramaları, onu qrammatik üslubi cəhətdən savadlı ifadə etmələri nəzərdə tutulur. Bunun təmin olunması üçün şagirdlər lüğət və cümlə üzrə iş prosesində qazandıqları veridirlərdən istifadə etməlidirlər. Rəhbərli nitqin birinci mərhələsi ifadə, ikinci mərhələsi inşadır. Fənnin tədrisində məqsəd ibtidai siniflərdə aparılan ifadə və inşə yazıların spesifik xüsusiyyətlərini göstərməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

II. Qiymətləndirmə: Tələbələrə biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və ya laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə, bir qayda olaraq fənn üzrə proqram materialını əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X. Təqvim planı: Mühazirə 30 saat, Seminar 30 saat, Cəmi 60 saat

№	Mühazirə	Saat	Tarix
	I kollokvium mövzuları		

1	Fənnin mövzusu, məqsəd və vəzifələri. Rəbitəli nitqin mahiyyəti və növləri Plan: Fənnin mövzusu, məqsəd və vəzifələri. Rəbitəli nitqin mahiyyəti və növləri. Nitq inkişafı üzrə işin mənbələri. Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8]	2	2	
2	Rəbitəli nitqin formaları: dialoji və monoloji nitq Plan: 1. Dialoji nitq və onun əsas xüsusiyyətləri 2. Monoloji nitq və onun əsas xüsusiyyətləri Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,10]	2	2	
3	Monoloji nitqin inkişafı üzrə işin məzmunu Plan: 1. Rəbitəli nitqin əsas xarakteristikası 2. I-IV siniflərə təqdim olunan mövzuların xarakteri 3. Dilin tədrisi prosesində şagirdlərin şifahi monoloji nitqinin inkişaf etdirilməsi üzərində işlərin elementləri 4. Monoloji nitqin inkişafı üzrə işə verilən tələblər. Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,9,10]	2	2	
4	Altıyaşlıların monoloji nitqinin xüsusiyyətləri Plan: Altıyaşlıların monoloji nitqinin əsas xüsusiyyətləri Mənbə:	2	2	
5	Təsviri xarakterli monoloji nitq. Plan: 1. Təsviri xarakterli monoloji nitqin xüsusiyyətləri. 2. Müşahidə monoloji nitqin inkişafının əsası kimi. 3. Monoloji nitqin inkişafında ekskursiyanın rolu. 4. Müqayisəyə imkan yaradan müşahidə Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,11]	2	2	
6	Şəkil monoloji nitqin inkişafının mühüm vasitəsi kimi Plan: 1. Təlim prosesində istifadə olunan şəkillərin növləri. 2. Şəkillər üzrə işin variantları 3. Kütləvi tədbirlərə (səhərciklərə, səhnəciklərə, ictimai bayramlara və s.) həsr olunmuş süjetli şəkillər 4. Süjetli şəkillərin məzmununun plan əsasında nağıl etdirilməsi 5. Mürəkkəb şəkillər. Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8]	2	2	
7	Nağıl xarakterli monoloji nitq Plan: 1. Nağıletmə janrı və onun əsas xüsusiyyətləri 2. Nağıletmənin növləri. 3. Oxunmuş mətnin məzmununun nağıl etdirilməsi 4. III-IV siniflərdə məzmunun eynilə nağıl olunması işinə verilən tələblər 5. I-IV siniflərdə məzmunun əyaniləşdirilməsi 6. Nəzm əsərlərinin nəsrə çevrilərək nağıl etdirilməsi 7. Böyük həcmli mətnlərin məzmununun plan əsasında nağıl edilməsi. 8. I-IV siniflərdə dialoqlu mətnlərin improvizasiya üzrə nağıl etdirilməsi Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8]	2	2	
II kollokvium mövzuları				
8	Şəxsi təcrübə üzrə şagirdlərin yaradıcı fəaliyyətinin monoloji şifahi nitqin inkişafına təsiri Plan: 1. Şifahi nitqin inkişafında uşaqların şəxsi təcrübəsinin rolu 2. Uşaqların şəxsi təcrübələri əsasında qurulan hekayələrin növləri 3. Hekayələr qurdurarkən görülməli işin təşkili Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,10,11]	2	2	
9	Mühakimə xarakterli monoloji nitq Plan: 1. İnşaların kollektiv müzakirəsinin monoloji nitqin inkişafına təsiri	2	2	

	2.Uşaqlarda başqalarının nitqini dinləmək bacarığının aşılması 3. Şifahi hekayələrin təhlili Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8]			
10	Rabitəli nitqin inkişafında imlanın rolu Plan: 1.Lüğət üzrə imla 2.Yaradıcı imla 3.Sərbəst imla Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,9,10]	2	2	
11	İfade təlimi Plan: 1.İfade təlimi və onun xüsusiyyətləri 2.Yazılı ifadə məşğələlərinin təşkili 3. İfadənin yazılmasının ardıcılığı Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8]	2	2	
12	İnşa təlimi. Onun növləri. Plan: 1. İnşa təlimi və onun xüsusiyyətləri 2. İnşanın növləri Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,10,11]	2	2	
13	Əməli yazıların rabitəli nitqin inkişafında rolu Plan: 1. Məktubun yazılması 2. Açıqcanın yazılması 3. Məqalənin yazılması Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,11]	2	2	
14	Yazı işlərinin təshih Plan: 1.Səhvlərin təshih. 2. Səhvlərin növləri 3.İnşanın müəllim tərəfindən yoxlanması. 4. Səhvlərin hesaba alınması 5. Səhvlər üzərində şagirdlərin müstəqil işlərinin təşkili 6.Yazılı inşaların qiymətləndirilməsi Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8]	2	2	
15.	Yazı işlərindəki səhvlərin xarakteri və başvermə səbəbləri Plan: 1. Səhvlərin xarakteri və başvermə səbəbləri 2.Səhvlərin xəbərdarlığı 3.Səhvlərin düzəldilməsi 4.Yazı işlərinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi 5.Qiymət normaları Mənbə: [1,2,3,5,6,7,8,9,10]	2	2	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: - Tələbələr ibtidai siniflərdə rabitəli nitqin inkişafı üzrə aparılan işlərlə tanış olmaqla, prosesdə özünü göstərən çətinlikləri bilməli və onların aradan qaldırılmasını bacarmalıdırlar.

XII . Fənn üzrə təlim nəticələri:

- ❖ Dil , nitq və təfəkkürün mahiyyətinə dair bilik nümayiş etdirir, sitatlar gətirir;
- ❖ Ədəbi dilin və mədəni nitqin normalarını izah edir, onları fərqləndirir, nümunə göstərir;
- ❖ Nitqin dəqiqliyi, düzgünlüyü və ifadəliliyi üçün zəruri olan normaları şifahi və yazılı nitqində tətbiq edir
- ❖ Mətni məqsəd və intonasiyaya, habelə ideya məzmununa görə təhlil edir, İfade, inşa, esse, hekayə və s . texnologiyasına görə müqayisə edir, xarakterik xüsusiyyətlərinə görə əqli nəticə çıxarır;
- ❖ Faktları ümumiləşdirir, integrasiya edir və digər faktlarla əlaqələndirir və planlaşdırmaqla yenidən yaradır;
- ❖ Fənn üzrə təlim nailiyyətlərini qiymətləndirmək üçün uyğun meyarlar seçir və yekun nəticə əldə edir.
- ❖ Şagirdlərin şifahi və yazılı nitqinin inkişaf etdirilməsi yollarını öyrənir.
- ❖ Monoloji nitqin ayrı-arı növlərini fərqləndirir.
- ❖ Şəkil xarakterli monoloji nitqi təsvir xarakterli monoloji nitqdən fərqləndirir.

- ❖ Dialoqlu mətnləri improvizasiya üzrə nağıl edir.
- ❖ Mühakimə xarakterli monoloji nitqin xüsusiyyətlərini bilir.
- ❖ Müstəqil mühakimə yürüdür. Fikirlərini sübut edir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I KOLLOKVİUM SUALLARI:

1. Fənnin mövzusu, məqsəd və vəzifələri.
2. Rabitəli nitqin formaları.
3. Dialoji nitq və onun əsas xüsusiyyətləri
4. Monoloji nitq və onun əsas xüsusiyyətləri
5. Rabitəli nitqin əsas xarakteristikası
6. I-IV siniflərə təqdim olunan mövzuların xarakteri
7. Monoloji nitqin inkişafı üzrə işə verilən tələblər
8. Altıyaşlıların monoloji nitqinin xüsusiyyətləri
9. Təsviri xarakterli monoloji nitqin xüsusiyyətləri
10. Monoloji nitqin inkişafında ekskursiyanın rolu.
11. Müşahidə monoloji nitqin inkişafının əsası kimi.
12. Təlim prosesində istifadə olunan şəkillərin növləri
13. Kütləvi tədbirlərə (səhərciklərə, səhnəciklərə, ictimai bayramlara və s.) həsr olunmuş süjetli şəkillər
14. Süjetli şəkillərin məzmununun plan əsasında nağıl etdirilməsi
15. Mürəkkəb şəkillər.

II KOLLOKVİUM SUALLARI:

1. Şifahi nitqin inkişafında uşaqların şəxsi təcrübəsinin rolu
2. Uşaqların şəxsi təcrübələri əsasında qurulan hekayələrin növləri
3. Hekayələr qurdurarkən görülməli işin təşkili metodikası
4. Mühakimə xarakterli monoloji nitq
5. İnşaların kollektiv müzakirəsinin monoloji nitqin inkişafına təsiri
6. Rabitəli nitqin inkişafında imlanın rolu
7. İfade təlimi və onun xüsusiyyətləri
8. İnşa təlimi və onun xüsusiyyətləri
9. İnsanın növləri
10. Əməli yazıların rabitəli nitqin inkişafında rolu
11. İnsanın müəllim tərəfindən yoxlanması. Səhvlərin hesaba alınması
12. Səhvlər üzərində şagirdlərin müstəqil işlərinin təşkili
13. Yazı işlərindəki səhvlərin başvermə səbəbləri
14. Səhvlərin xəbərdarlığı və düzəldilməsi
15. Qiymət normaları

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Fənnin mövzusu, məqsəd və vəzifələri.
2. Rabitəli nitqin formaları.
3. Dialoji nitq və onun əsas xüsusiyyətləri
4. Monoloji nitq və onun əsas xüsusiyyətləri
5. Rabitəli nitqin əsas xarakteristikası
6. I-IV siniflərə təqdim olunan mövzuların xarakteri

7. Monoloji nitqin inkişafı üzrə işə verilən tələblər
8. Altıyaşlıların monoloji nitqinin xüsusiyyətləri
9. Təsviri xarakterli monoloji nitqin xüsusiyyətləri
10. Monoloji nitqin inkişafında ekskursiyanın rolu.
11. Müşahidə monoloji nitqin inkişafının əsası kimi.
12. Təlim prosesində istifadə olunan şəkillərin növləri
13. Şəkillər üzrə işin variantları
14. Kütləvi tədbirlərə (səhərciklərə, səhnəciklərə, ictimai bayramlara və s.) həsr olunmuş süjetli şəkillər
15. Süjetli şəkillərin məzmununun plan əsasında nağıl etdirilməsi
16. Mürəkkəb şəkillər.
17. Nağıl xarakterli monoloji nitq və onun xüsusiyyətləri
18. Nağıletmənin növləri
19. Oxunmuş mətnin məzmununun nağıl etdirilməsi
20. I-IV siniflərdə məzmunun əyaniləşdirilməsi
21. III-IV siniflərdə məzmunun eynilə nağıl olunması işinə verilən tələblər
22. Nəzm əsərlərinin nəsrə çevrilərək nağıl etdirilməsi
23. Böyük həcmli mətnlərin məzmununun plan əsasında nağıl edilməsi.
24. I-IV siniflərdə dialoqlu mətnlərin improvizasiya üzrə nağıl etdirilməsi
25. Şifahi nitqin inkişafında uşaqların şəxsi təcrübəsinin rolu
26. Uşaqların şəxsi təcrübələri əsasında qurulan hekayələrin növləri
27. Hekayələr qurarkən görülməli işin təşkili metodikası
28. Mühakimə xarakterli monoloji nitq
29. İnşaların kollektiv müzakirəsinin monoloji nitqin inkişafına təsiri
30. Uşaqlarda başqalarının nitqini dinləmək bacarığının aşılması
31. Şifahi hekayələrin təhlili
32. Rabitəli nitqin inkişafında imlanın rolu
33. İfade təlimi və onun xüsusiyyətləri
34. Yazılı ifadə məşğələlərinin təşkili
35. İfadənin yazılmasının ardıcılığı
36. İnşa təlimi və onun xüsusiyyətləri
37. İnşanın növləri
38. Əməli yazıların rabitəli nitqin inkişafında rolu
39. İnşanın müəllim tərəfindən yoxlanması. Səhvlərin hesaba alınması
40. Səhvlər üzərində şagirdlərin müstəqil işlərinin təşkili
41. Yazı işlərindəki səhvlərin xarakteri
42. Yazı işlərindəki səhvlərin başvermə səbəbləri
43. Səhvlərin xəbərdarlığı və düzəldilməsi
44. Yazı işlərinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi
45. Qiymət normaları

Sillabus İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim kafedrasının 05 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında müzakirə edilərək təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri:

dos. A.B.Əliyev

Fənn müəllimi:

dos.R.M.Feyziyeva